

Marcin Jaranowski

Refleksje z obrad Sekcji Etyki

Kultura i Edukacja nr 4, 130-132

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marcin Jaranowski

REFLEKSJE Z OBRAD SEKCJI ETYKI

Rozumowanie, które przechodzi od danych liczbowych, w rodzaju ilości wzmianek danego nazwiska w książce, ilości publikacji na dany temat czy stron tekstu mu poświęconych, do wniosków na temat popularności osoby, aktualności problemu czy żywotności jakiejś dziedziny wiedzy, jest narażone na oczywiste błędy, o których nie trzeba tu wspominać. Mimo to wydaje się, iż w ramach niniejszego sprawozdania warto poczynić kilka uwag wychodzących z podobnych założeń, gdyż odbywające się stosunkowo rzadko zjazdy filozoficzne są po prostu źródłem cennych informacji, także statystycznych, które skłaniają do refleksji na temat stanu filozofii w Polsce, kierunków jej rozwoju itp.

Do Sekcji Etyki zaklasyfikowano i przyjęto łącznie 46 referatów, które były wygłaszane podczas czterech dni Zjazdu. Ta reprezentacja etyków polskich nie jest z pewnością uboga, aczkolwiek może się wydać mniej imponująca, jeśli dodać, że podczas sympozjum wygłoszono łącznie ponad 600 referatów, zaś więcej niż 1/3 wystąpień w Sekcji Etyki składała się na obradującą równolegle Podsekcję Etyki Biznesu. Ponadto, jeśli weźmie się pod uwagę fakt, że w ramach niektórych klasycznych sposobów klasyfikacji dyscyplin filozoficznych wymienia się etykę jako jeden z zaledwie kilku jej głównych działów, to ilość zagadnień etycznych podejmowanych podczas wykładów plenarnych i dyskusji panelowych Zjazdu wydaje się minimalna. Dwie spośród 17 obrad panelowych podejmowały tematy etyczne: debata *Dylematy etyczne współczesnej demokracji* (do której organizatorzy zaprosili Miłowita Kuśnińskiego, Ryszarda Legutkę, Barbarę Markiewicz, Andrzeja Szahaja, Magalenę Środę oraz Justynę Miklaszewską jako moderatorkę) oraz dyskusja *Etyka ludzi nauki a stan polskiej filozofii* (Ewa Chmielewska, Barbara Chyrowicz, Paweł Łuków, Andrzej Szostek, Jan Woleński oraz Włodzimierz Galewicz jako moderator).

Pierwszego dnia obrad referaty w Sekcji Etyki (której przewodniczącym został Włodzimierz Galewicz) koncentrowały się zazwyczaj na pojedynczych kategoriach etycznych, które stały się centralnym punktem rozważań. Wystąpienia dotyczące zbędności i zgorzenia (Lesław Hostyński, Marcin Jaranowski) oraz referaty, w których kluczowe znaczenie odgrywała kategoria cnoty (Jacek Jaśtał, Natasza Szutta, Paweł Łuków), oddzielone zostały wystąpieniami poświęconymi związkom sumienia i autentyczności (Radosław Krajewski) oraz problemowi normatywności rozumienia instrumentalnego (Joanna Klimczyk).

Drugiego dnia obrad przedmiotem dociekań stały się w pierwszym rzędzie stanowiska etyczne: stanowiska w kwestii uzasadniania norm moralnych, takie jak: realizm, antyrealizm, obiektywizm, relatywizm, konstruktywizm i kontekstualizm (Zuzanna Kasprzyk), internalizm w metaetyce oraz jego związki z antydeskrytywizmem (Adrian Kuźniar) oraz ogólne warunki, jakie powinna spełniać każda teoria etyczna (Krzysztof Saja). Następnie zostało postawione zagadnienie możliwości aplikacji prawniczego rozróżnienia reguła/zasada na gruncie etyki (Michał Araszkiewicz) oraz aktualności etyki niezależnej w naszych czasach (Tomasz Pawlak). Ostatnie wystąpienia tego dnia stanowiły efekt badań nad etosem określonych grup społecznych: naukowców (Ewa Chmielecka) oraz członków organizacji pozarządowych (Mateusz Kucz).

Czwartego dnia obrady dotyczyły najczęściej problemów moralnych związanych z rozwojem medycyny oraz zagadnień bioetycznych (Marek Wichrowski, Małgorzata Jantos, Robert Roczeń, Miła Kwapiszewska-Antas), ale także kwestii związanych z przyczynowością oraz moralną odpowiedzialnością za przyszłość: zasady podwójnego skutku i postulatu minimalizowania zła (Barbara Chyrowicz), problemu indywiduacji działań w ujęciu Davidsona (Katarzyna Paprzycka) oraz problemu odpowiedzialności za przyszłe pokolenia (Marta Soniewicka).

W pierwszej części ostatniego dnia obrad omówiono koncepcję T. R. Malthusa oraz G.J. Warnocka krytykę utylitaryzmu (Helena Ciążela, Melania Stańczyk), podjęto problem empirycznych fundamentów etyki (Marcin Pietrzak) oraz kodeksów moralnych w kontekście etyki ewolucyjnej (Mariusz Weiss), ostatnia zaś sesja poświęcona została etyce polityki (Sławomir Drelich, Dariusz Juruś, Marek Pyka).

Należy podkreślić silną reprezentację dziedziny etyki biznesu, która nie po raz pierwszy podczas Polskiego Zjazdu Filozoficznego zyskała autonomię w swych obradach (referaty w Podsekcji Etyki Biznesu wygłosili: Jacek Sójka, Maciej Chrabonoszczewski, Halina Zboroń, Barbara Pogonowska, Wojciech Gasparski, Anna Lewicka-Strzałecka, Janina Filek, Mirosław Tryczyk, Kazimierz Sosenko, Tomasz i Katarzyna Kwarciński, Jarosław Kucharski, Ryszard Banajski, Małgorzata Sidor-Rządkowska, Bolesław Rok, Mirosław Bukała, Dominik Stanny, Grzegorz Szul-

czewski i Małgorzata Mrówka; przewodniczył Wojciech Gasparski). Popularność tej tematyki oraz wyraźne akcenty etyczne w filozofii polityki mogą świadczyć o tendencji do rozpatrywania problemów moralnych przez pryzmat rozmaitych struktur organizacji społecznej. Wydaje się, że etyka polska przechodzi stopniowo od pytań o problemy moralne człowieka do pytań o problemy moralne obywatela i członka określonych instytucji, rozwijając wciąż działy etyk szczegółowych.

Statystycznie nieco gorzej przedstawia się kwestia prezentacji badań nad historią etyki, choć można mówić o pewnym rozproszeniu referatów poświęconych dawnym teoriom etycznym, z których pewne zostały wygłoszone w sekcjach o profilu historycznym. Niemniej jednak nie było podstaw do integracji tych referatów w postaci Podsekcji Historii Etyki, choć zaistniała np. Podsekcja Historii Filozofii Analitycznej.

Problem powoływania sekcji i przyporządkowania do nich referatów jako część ogólniejszego problemu napięcia pomiędzy wyraźnie integracyjnym charakterem tego wyjątkowego sympozjum a koniecznością przyporządkowania kilkuset uczestników do obrad zgodnych z ich wąską specjalizacją był problemem znanym i dyskutowanym także przy okazji poprzednich zjazdów filozoficznych. Niepokoi fakt, że niektóre sesje prowadzone są przy udziale zaledwie kilku osób. Jednocześnie migracje uczestników pomiędzy sekcjami trwają właściwie nieustannie, także pomiędzy przerwami w sesjach. Ponadto organizatorzy umożliwiali uczestnikom wygłaszanie referatów nawet w trzech różnych sekcjach, przez co w gruncie rzeczy nie przyporządkowali referatów do żadnej z nich. Zdarzało się, iż temat referatu był wciąż obecny w dyskusji pomiędzy uczestnikami sekcji, ale nie było już możliwości konsultacji z autorem, który obradował już na inny temat w innej sekcji. Być może należałoby w przyszłości pomyśleć o możliwych sposobach zapobiegania tym drobnym niedogodnościom, kładąc większy nacisk na przyporządkowanie referatów do sekcji, tak aby uczestnicy zjazdu filozoficznego mogli poświęcić więcej czasu na wspólne dociekania w ramach sekcji.